

Warszawa, 7 marca 2023 r.

Co trzecia matka dziecka w wieku do 9 lat nie pracuje

Narodziny dziecka mają ogromny wpływ na sytuację zawodową kobiety, które często z tego powodu wycofują się z rynku pracy. Nawet 30 proc. matek dzieci w wieku lat 1-9 nie ma zatrudnienia. 16 proc. z nich deklaruje, że nie pracują, ponieważ nie mogą znaleźć odpowiedniej pracy. Przeprowadzony przez Polski Instytut Ekonomiczny eksperyment polegający na wysyłaniu sfabrykowanych CV kobiet, które miały lub nie miały przerwy zawodowej związanej z opieką nad dziećmi, nie wykazał dyskryminacji na etapie selekcji CV. Jednak przeprowadzone badanie jakościowe wskazuje na różne przejawy dyskryminacji matek na późniejszych etapach rekrutacji oraz w miejscu pracy już po zatrudnieniu. W raporcie „Mama wraca do pracy – bariery behawioralne i kierunki wsparcia” PIE opisuje ograniczenia, z jakimi spotykają się matki przy powrocie na rynek pracy, oraz wskazuje na dobre praktyki, które mogłyby to zmienić.

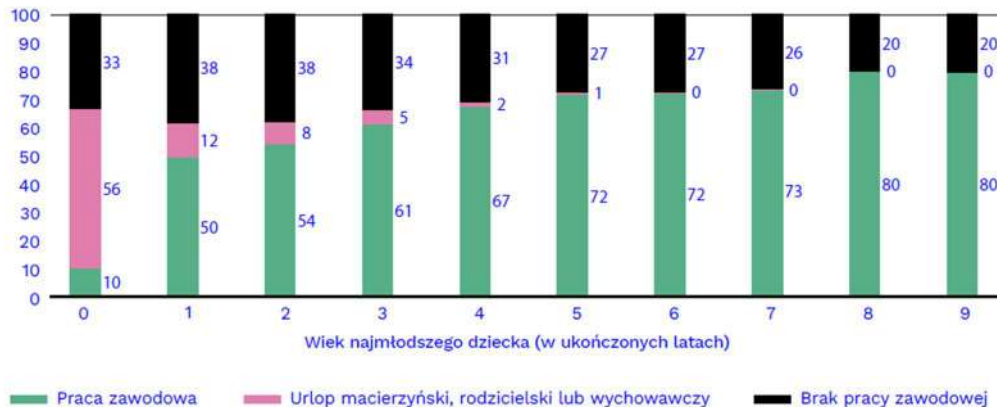
Macierzyństwo wiąże się z rezygnacją z pracy

Blisko 90 proc. kobiet nie wykonuje pracy zarobkowej w pierwszym roku po urodzeniu dziecka. 56 proc. kobiet jest w tym czasie na urlopie macierzyńskim/rodzicielskim, a 33 proc. nie ma żadnego formalnego zatrudnienia.

Sytuacja zmienia się w kolejnych latach życia dziecka, gdy część kobiet wraca do aktywności zawodowej. Odsetek niepracujących matek jest niższy dla każdego kolejnego roku życia dziecka. Wśród matek dzieci w wieku 1-2 lata, 38 proc. nie pracuje (ani nie jest w swojej pracy na urlopie związanym z opieką nad dzieckiem). Wśród matek dzieci w wieku 5 lat jest to 27 proc., a w przypadku 8 lat – 20 proc. Mimo że opieka nad starszym dzieckiem jest mniej czasochłonna niż nad noworodkiem, wciąż jest to zadanie bardzo trudne do pogodzenia z pracą zarobkową.

„Z naszego badania wynika, że obowiązki zawodowe, w tym nadgodziny i sztywne godziny czasu pracy w znaczący sposób utrudniają godzenie pracy z opieką. Gdy dodać do tego niekompatybilne z czasem pracy godziny funkcjonowania żłobków i przedszkoli oraz trudności logistyczne związane z dojazdami, łączenie opieki i pracy staje się prawdziwym wyzwaniem. Dodatkowym czynnikiem jest czasowa, ale jednak ograniczona dyspozycyjność, związana z chorobami dziecka i koniecznością sprawowania nad nim opieki. Aktywność zawodowa matek osiąga wartość 80 proc. dopiero po osiągnięciu przez dziecko wieku szkolnego” – podkreśla Aneta Kiełczewska, zastępca kierownika zespołu ekonomii behawioralnej.

Wykres 1. Status matek na rynku pracy (w proc.)

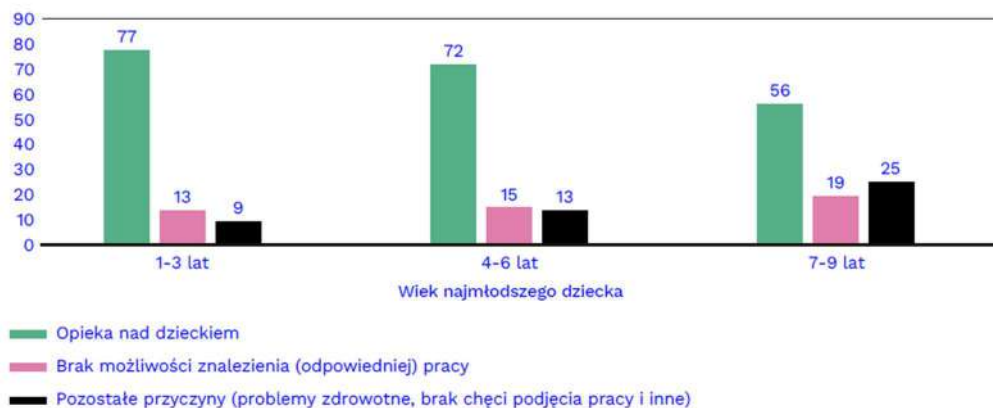

Trudny powrót na rynek pracy

77 proc. niepracujących kobiet, których najmłodsze dziecko ma 1-3 lat, wskazuje konieczność opieki nad nim jako powód niepodejmowania pracy. Wśród matek dzieci w wieku 7-9 lat odsetek ten spada jednak do 56 proc. Część kobiet wskazuje na problem ze znalezieniem odpowiedniej pracy – tzn. takiej, która odpowiada ich kompetencjom oraz umożliwia godzenie obowiązków rodzinnych i zawodowych. Im starsze dziecko (a więc im dłuższa przerwa w pracy), tym relatywnie więcej kobiet sygnalizuje tę trudność – w przypadku wieku dziecka 1-3 lat jest to 13 proc., a 7-9 lat – już 19 proc. Do tego trzeba dodać fakt, że sam rynek pracy nie zawsze jest miejscem przyjaznym dla wracającej z urlopu mamy.

„Kobiety wracające do pracy są albo czują się, dyskryminowane. Do najczęściej występujących przykładów dyskryminacji należą: gorsze traktowanie wynikające z przekonania, że nie będą się tak dobrze jak inni wywiązywać się z obowiązków zawodowych, czy powierzanie im mniej ciekawych czy ambitnych zadań. Kobiety podczas badania deklarowały, że ocena ich pracy wynikała niekiedy z faktu, iż są matkami, a nie była jedynie wynikiem merytorycznej oceny. Podkreślały też, że w społeczeństwie funkcjonuje stereotyp kobiety, która powinna skoncentrować się na opiece na dziećmi. Stereotypy są podzielane nie tylko przez pracodawców, ale również przez współpracowników, co może z kolei prowadzić do napięć w miejscu pracy” – wskazuje Łukasz Baszczak, starszy analityk z zespołu ekonomii behawioralnej.

Wykres 3. Przyczyny niepodjęcia pracy (proc. niepracujących matek)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników przeprowadzonego badania.

Elastyczne formy zatrudnienia sprzyjają godzeniu pracy z macierzyństwem

Wśród rozwiązań poprawiających sytuację matek na rynku pracy, w tym ponowne podjęcie przez nie zatrudnienia, wskazuje się na pierwszym miejscu na elastyczne godziny pracy. Pozwalają one na bardziej efektywne łączenie opieki nad dzieckiem i logistyki związanej z pracą. Kolejnym rozwiązaniem jest skrócenie czasu pracy. Na przykład jedną z możliwych modyfikacji funkcjonowania rynku pracy jest wprowadzenie w ciągu pierwszych kilku miesięcy od powrotu na rynek pracy, w porozumieniu z pracodawcą, np. 6-godzinnego dnia pracy przy zachowaniu dotychczasowego wynagrodzenia.

Dłuższa nieobecność na rynku pracy może powodować utratę przez pracowniczkę części wiedzy i kompetencji. Stąd jednym z narzędzi ułatwiających powrót na rynek pracy są szkolenia zawodowe skierowane do matek. Szkolenia takie pozwalają na aktualizację posiadanej wiedzy, nabycie nowych, koniecznych do podjęcia pracy umiejętności lub przebranżowienie. Podobną rolę mogą pełnić organizowane przez firmy programy ułatwiające powrót do pracy, w ramach których kobiety wdrażane są w aktualne projekty realizowane przez firmy.

Pozostałe rekomendacje wskazują na konieczność dalszego zwiększania dostępności żłobków i przedszkoli, identyfikację i wyróżnianie firm przyjaznych rodzinom, a także podejmowanie działań na rzecz promocji dzielenia się obowiązkami opiekuńczymi w trakcie trwania urlopu rodzicielskiego. Przydatne mogłyby być także zmiany w prawie.

„W polskim prawie pracy występuje ochrona przed zwolnieniem jedynie w czasie trwania urlopu macierzyńskiego lub rodzicielskiego, a nie już po ich zakończeniu. Dodatkowa ochrona w pierwszym okresie po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem mogłaby być jednym z elementów wzmacniających pozycję matek na rynku pracy” – wskazuje Radostaw Zyzik, starszy doradca z zespołu ekonomii behawioralnej.

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny think tank ekonomiczny z historią sięgającą 1928 roku. Jego obszary badawcze to przede wszystkim makroekonomia, energetyka i klimat, gospodarka światowa, foresight gospodarczy, gospodarka cyfrowa i ekonomia behawioralna. Instytut przygotowuje raporty, analizy i rekomendacje dotyczące kluczowych obszarów gospodarki oraz życia społecznego w Polsce, z uwzględnieniem sytuacji międzynarodowej.

Kontakt dla mediów:

Ewa Balicka-Sawiak

Rzecznik Prasowy

T: +48 727 427 918

E: ewa.balicka@pie.net.pl